

- FACTSHEET -

De geschiedenis van het klunen

Schaatsen - één van de oudste sporten ter wereld - is méér dan alleen het glijden met je ijzers over ijs. Want waar het ijs eindigt, beginnen water en obstakels. Klunen is dan ook onlosmakelijk verbonden met de schaatssport en vooral met de Tocht der Tochten: de legendarische Friese Elfstedentocht. Klunen heeft echter een langere geschiedenis die volgens de overlevering al stamt uit de 16^e eeuw.

Het ontstaan van het woord klunen

- *Kluun* of *kluin* (in het Fries *Klyn*) is rond 1586 in grote delen van Gelderland en Overijssel de omschrijving van gebaggerde turf. Kluinen heeft in deze periode de betekenis van 'turf steken'.
- In de 20^e eeuw staat klunen ook voor 'veenspecie plattrappen, met voetkracht drogen'. Dat werd gedaan met trippen of treeborden onder de voeten. Dit moest voorkomen dat arbeiders in de bagger wegzakten en zorgen dat ze gelijkmatiger konden trappen. De eerste overeenkomsten met het moeizaam schuifelen met schaatsen deden zich al voor.
- Op 21 februari 1985 maakte *klunen* zoals we het nu kennen als begrip zijn intrede in het schaatsjargon. Het is een Friese term voor 'lopen met ondergebonden schaatsen over het ijs.' Bij schaatstochten is het niet altijd mogelijk om de hele tocht op de schaats af te leggen. Soms is het ijs onder bruggen te dun of zelfs afwezig en dan zit er maar één ding op: lopen.
- Om hindernissen te omzeilen en de schaatsijzers niet te beschadigen, rennen de schaatsers over een 'kluuntapijt'. Dit bestaat uit planken en matten, waarover je met je schaatsen aan kunt lopen: het inmiddels alom bekende 'klunen'.

Klunen als discipline van het schaatsen

- In de recente geschiedenis is het klunen rond een hindernis bekend geworden als tot een oer-Hollands tafereel en vooral als strijdbaar onderdeel van de Elfstedentocht.
- Dat gebeurde voor het eerst toen Jan Sipkema, voorzitter van de Friese Elfstedenvereniging, de natie liet weten dat op 21 februari 1985 de 13e Elfstedentocht zou plaatsvinden. Na de roemruchte tocht in 1963 - beter bekend als 'De hel van '63' was het de eerste keer in 22 jaar dat er een Elfstedentocht gereden ging worden.

- Nog nooit was er zo laat in de historie van het legendarische evenement een tocht gehouden. De dooi was al ingetreden, de temperatuur schommelende boven het vriespunt en op het parcours waren er op veel plaatsen wakken met een plas water. Dat betekende dat er veel moest worden gekluund,' zei Sipkema.
- Slimme kooplui waren er als de kippen en boden bij hun stalletjes 'kluunlampen', zaklantaarns voor in het donker, aan.
- 'De Laatste Stuiver' in Sneek, 'De Blauwpoortsbrug' in Bolsward, de tunnel bij Getswerderzijl en de spoorbrug bij Harlingen waren de grootste hindernissen die al klunend genomen dienden te worden.
- Toen de Tocht der Tochten van start was gegaan, deed de eerste uitdaging zich al snel voor. Nog ver voor de invasie van duizenden toerrijders was een stempelplaats al onder water gelopen. De 13^e Elfstedentocht dreigde voortijdig kopje onder te gaan: er zou over een veel grotere afstand dan de officiële 1.300 meter gelopen moeten worden.
- In Dokkum stond zoveel water op het ijs dat de kluunplaats in allerijl moest worden uitgebreid - uit huiskamers werden stukken vloerbedekking gesneden.
- De bewoners van Kimswerd hadden een veelkleurige loper voor de schaatsers over de hoofdstraat uitgelegd. Een tapijt waarop de gedoodverfde winnaar Jan Roelof Kruithof - die tussen 1963 en 1985 negen Alternatieve Elfstedentochten had gewonnen - struikelend zijn Waterloo zou vinden. Hij kwam op de lange kluunplek twee keer ten val, waardoor na 22 jaar aan zijn droom een einde kwam.
- "Voor mij geen Elfstedentocht", zei oud-schaatser Lammert Huitema begin jaren negentig in een interview met de Leeuwarder Courant. "Ik heb een hekel aan klunen. Ik kan op schaatsen al amper van de kleedkamer naar de baan lopen (...) Ik ben meer een man van kunstijs." Uiteindelijk deed hij toch mee in 1997 en won zelfs de alternatieve Elfstedentocht in Weissensee.
- Marathonschaatser Erik Hulzebosch eindigde in 1997 als tweede in de laatste Elfstedentocht tot nu toe, toen hij op de finishlijn verslagen werd door Henk Angenent. door het kluunonderdeel. Tijdens de openingsceremonie van het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem in 2018 konden bezoekers het tegen hem opnemen in de Eendaagse Kluuntocht.
- Klasina Seistra, de vrouwelijke winnaar van de Elfstedentocht in 1997, herinnert zich in een interview het klunen als het meest chaotische onderdeel. Toen zij samen met mannelijke schaatsers in een groepje reed, zag zij hoe zij het 'kluuntapijt' benaderden: "Ellebogen gebruiken, zo kan ik het ook."